

**HAR BIR ISMNING ORTIDA: ANIME ORQALI YAPON
MADANIYATIDAGI O‘ZLIKNI ANGLASH FALSAFASI
TADQIQI**

Qodirov Botirjon Xusan O`g`li

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Sharq filologiyasi fakulteti 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Maqolada yapon madaniyatida o‘zlikni anglash tushunchasi anime san’ati orqali tahlil etiladi. “Spirited Away” animesidagi obrazlar asosida ism va shaxsiyat o‘rtasidagi bog‘liqlik, “Ikigai” tushunchasi va madaniy ramzlarning inson ruhiyati shakllanishidagi o‘rni ilmiy yondashuv asosida yoritiladi. Maqola ilmiy-uslubiy yondashuvda yozilgan bo‘lib, anime san’atining chuqur ma’naviy va madaniy qatlamlarini yoritishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: anime, yapon madaniyati, ism falsafasi, shaxsiyat, identitet, ikigai, Spirited Away, kanji, o‘zlikni anglash, madaniy ramzlar.

Annotation: This article explores the concept of self-identity in Japanese culture through the lens of anime art. Using the characters from the anime *Spirited Away* as a basis, it examines the relationship between names and personality, the idea of *Ikigai*, and the role of cultural symbols in shaping the human psyche. The paper is written in an academic style and aims to highlight the deep spiritual and cultural layers present in anime art.

Keywords: anime, Japanese culture, name philosophy, personality, identity, Ikigai, Spirited Away, kanji, self-identity, cultural symbols.

Аннотация: В статье рассматривается понятие самобытности в японской культуре через призму аниме-искусства. На примере персонажей из аниме *Унесённые призраками* анализируется связь между именем и личностью,

концепция *Икигай* и роль культурных символов в формировании человеческой психики. Работа написана в научно-методологическом стиле и направлена на освещение глубоких духовных и культурных слоёв аиме-искусства.

Ключевые слова: аниме, японская культура, философия имени, личность, идентичность, икигай, Унесённые призраками, кандзи, самопознание, культурные символы.

Anime – bu Yapon madaniyatining o‘ziga xos ifodasi bo‘lib, u millatning orzu-umidlari, ichki kechinmalari va ijtimoiy kurashlarini aks ettiruvchi chuqur san’at shaklidir. U faqatgina ko‘ngilochar vosita emas, balki hayot falsafasini, madaniy qadriyatlarni va avlodlararo bog‘liqlikni mujassam etgan muhim madaniy hodisadir. Anime bugungi kunda nafaqat Yaponiya xalqi, balki turli xalqlar o‘rtasida ham madaniy ko‘prik vazifasini o‘tamoqda.

Anime obrazlar orqali nafaqat syujet voqealari balki inson tafakkuri, o‘zlikni anglash va ichki dunyoga sayohat qilish kabi murakkab ruhiy jarayonlarni ham tasvirlaydi. Har bir sahna, har bir xarakter insonning ruhiy holatini aks ettirib, ularni o‘z kechinmalari bilan yuzma-yuz kelishga undaydi. Shuningdek, animening o‘ziga xos estetikasi, musiqasi va sahnaviy dinamikasi uni oddiy multfilm yoki kino janridan ajratib turadi. Anime asarlari chuqur ma'no va ramzlar bilan boyitilgan bo‘lib, ular inson ongining nozik jihatlarini o‘rganish, shaxsiy rivojlanish va o‘zlikni anglash jarayonida muhim omil sifatida namoyon bo‘ladi. Ko‘plab anime sahnalari qisqa vaqt Ichida tomoshabinga kuchli hissiy va ma’naviy ta’sir ko‘rsatadi. Shu bois, animening ilmiy tahlili, ayniqsa shaxsiyat, identitet va madaniy qadriyatlar kontekstida, zamonaviy tadqiqotlar uchun dolzarb mavzulardan biridir.

Anime va adabiyot: Shaxsiyatni tasvirlash vositasi sifatida

Anime ko‘pincha bolalar uchun mo‘ljallangan multfilmlar bilan taqqoslanadi yoki oddiy ko‘ngilochar kino janri deb qaraladi.

Biroq, uning asosida mangalar – ya’ni adabiy voqelikka yaqin grafik romanlar yotgani bois, anime mazmun jihatidan adabiyotga yaqin turadi. Mangalar orqali yaratilgan syujetlar ko‘pincha psixologik chuqurlik, tarixiy kontekst, falsafiy g‘oyalar va ijtimoiy muammolarni o‘z ichiga oladi. Kitoblarda qahramonlarning ichki kechinmalari tasviriy tilda bayon qilinsa, animeda esa bu jarayon vizual va audial vositalar orqali kuchliroq ifodalanadi. Harakat, musiqa, ranglar va atmosfera tomoshabinga obraz bilan bevosita ruhiy aloqaga kirish imkonini beradi. Bu jihatlar, ayniqsa uzoq metrajli yoki ko‘p qismli animelarda, xarakter rivoji va shaxsiyat shakllanishi jarayonini chuqur ko‘rsatishga xizmat qiladi.

Yapon ismlari va o‘zlikni anglash

Yapon madaniyatida ismlar bejiz tanlanmaydi – ular shaxsning nafaqat tashqi, balki ichki mohiyatini, xarakterini va taqdirini ifoda etuvchi vositadir. Ism tanlash jarayoni yaponlar orasida muhim madaniy voqea hisoblanib, har bir ism ma’no, tarixiy asos va ramziy yuklamaga ega bo‘ladi. Aynan shu sababdan yapon ismlari orqali nafaqat shaxs haqida, balki butun jamiyatning qadriyatlari, urf-odatlar va madaniy tafakkuri haqida ham xulosa chiqarish mumkin. Yapon tilida ismlar asosan *kanji* – ya’ni xitoy iyerogliflari yordamida yoziladi. Har bir kanjining bir necha o‘qilishi va ma’nosi mavjud bo‘lib, u kontekstga qarab o‘zgaradi. Ismlarning bu xususiyati, ularni madaniy, ruhiy va falsafiy jihatdan chuqurroq tahlil qilish imkonini beradi.

“Spirited Away”: Ism va shaxsiyat o‘rtasidagi bog‘liqlik

Hayao Miyazakining “Spirited Away” (Sen to Chihiro no Kamikakushi) nomli animatsion filmi – ism, shaxsiyat va o‘zlikni anglash mavzusini ilmiy jihatdan o‘rganish uchun noyob namuna hisoblanadi. Syujet markazida turgan 10 yoshli Chihiro ismli qizning ruhlar dunyosiga tushib qolishi va u yerdan chiqib ketish uchun kurashi orqali insonning o‘zligini yo‘qotishi va uni qayta topishi jarayoni tasvirlanadi. Filmda Yubaba nomli sehrgar har bir yangi ishchini qabul qilarkan, uning ismidan bir qismini olib tashlaydi va yangicha ism beradi. Chihiro ham bu jarayonga duchor bo‘ladi – uning to‘liq “Chihiro” (千尋) ismidan faqat “Sen” (千) qismi qoldiriladi. Bu jarayon ramziy ma’noda shaxsiyatni, xotirani va insoniylikni yo‘qotish timsolidir.

“Chihiro” ismi ikki kanjidan iborat:

- 千 (chi) — ming, minglab
- 尋 (hiro) — izlash, chuqurlik

Shunday qilib, ismning to‘liq shakli “ming chuqurlik” yoki “chuqur izlash” ma’nosini anglatadi. Bu esa qahramonning ruhiy sayohatiga ishora qiladi. Uning ismidagi bir qismini yo‘qotishi orqali, shaxsiyatining bir qismi ham yo‘qoladi. Bu voqea shaxsiy o‘zlikni anglash va uni tiklash zaruratini ko‘rsatadi.

Haku obrazining ramziy tahlili

Filmda yana bir muhim obraz – Haku ham o‘z ismiga ega. Haku aslida daryo ruhi bo‘lib, uning ismining yozilishi quyidagicha:

- 白 (haku) – oq rang yoki tozalik
- Nigihayami Kohakunushi – “Kohaku daryosining xo‘jayini”

Haku o'zining asl ismini unutgan. Bu daryo qurib ketgani, ya'ni odamlar tomonidan yo'q qilingani sababli sodir bo'ladi. Shu tariqa, ismini yo'qotgan Haku, o'zligini ham unutgan bo'ladi. Bu voqea ekologik muammolar bilan bog'langan holda, madaniy va ma'naviy yo'qotishlar ramzi sifatida tasvirlanadi.

Haku va Chihiro o'z ismlarini eslab, o'zliklarini tiklashga erishishadi. Bu esa anime orqali insonning o'zini anglash, ruhiy barkamollikka intilish va hayotiy maqsadni topish g'oyasining ifodasi hisoblanadi.

Ikigai tushunchasi va shaxsiyat rivoji

“Spirited Away” animasida “Ikigai” tushunchasi ham muhim rol o'ynaydi. “Ikigai” (生き甲斐) – yapon tilida “hayot mazmuni” yoki “yashash sababi” degan ma'noni anglatadi. Bu tushuncha insonning jamiyatdagi o'rni, ichki motivatsiyasi va shaxsiy maqsadlarini uyg'un holda ifodalaydi.

- 生き (iki) – yashamoq
- 甲斐 (gai) – qiymat, sabab

Haku va Chihiro o'z “ikigai”larini topib, o'zlariga yuklangan ma'naviy vazifalarni anglaydi. Ularning o'zaro aloqasi, shaxsiy o'sish va jamiyat oldidagi mas'uliyat hissi orqali yanada kuchayadi. Bu jarayon, shaxsiyat shakllanishi va o'zlikni anglashda do'stlik va o'zaro ishonchning naqadar muhimligini ko'rsatadi.

Anime asarlarida qahramonlar o'z maqsadlarini topish, o'zligini anglash va o'z hayot yo'llarini tanlash yo'lida murakkab sinovlardan o'tadilar. Bu esa tomoshabinga ruhiy jihatdan yaqin tuyuladi. Ayniqsa, yosh avlod uchun anime ichki kechinmalarni anglash va hayotga nisbatan mustaqil qarashni shakllantirishda katta tarbiyaviy ahamiyat kasb etadi. Chihiro va Haku misolida ko'rinadiki, inson o'z

nomini eslab qolgan holda, o'zligini ham saqlab qoladi. Ism — bu nafaqat so'z, balki esdalik, o'tmish, orzu va mas'uliyatning timsolidir. Yubaba tomonidan o'zgartirilgan yoki yo'q qilingan ism, shaxsiyatga berilgan zarba sifatida talqin qilinadi. Shu sababli, yapon madaniyatida ismlarning saqlanishi, o'tmish bilan uzviy bog'lanish va insoniylik tamoyillarini qadrlash deganidir. Yapon an'analarida ismni unutish — bu shaxsni unutishdir. Bu nafaqat individual darajada, balki butun madaniy merosni yo'qotish bilan barobar holatdir. Shu jihatdan anime asarlarida ismlarning ramziy va semantik yuklamasi orqali o'zlikni yo'qotish va qayta tiklash kabi falsafiy mavzular yoritiladi. Shuningdek, anime doirasida ishlatiladigan metaforalar va ramzlar, yapon estetikasi – masalan, "mono no aware" (物の哀れ - o'tkinchilik go'zalligi) yoki "wabi-sabi" (侘寂-kamchilikdagi mukammallik) tushunchalarini ham aks ettiradi. Bular orqali shaxsiyat, o'zlik va hayot mazmuni haqida chuqur fikrlashga undaydi.

Xulosa qilib aytganda, Anime – bu yengil ko'ngilochar janr emas, balki inson ongining chuqur qatlamlarini yoritishga xizmat qiluvchi badiiy-falsafiy asardir. Ayniqsa, yapon madaniyatida ismlar va ularning ma'nosi inson shaxsiyatini ifodalovchi muhim belgilar sifatida qabul qilinadi. "Spirited Away" filmi misolida ko'rib chiqqanimizdek, ism – bu oddiy identifikator emas, balki shaxsning ichki mohiyatini aks ettiruvchi ramziy vositadir.

Anime orqali yapon xalqi o'z falsafasi, tabiatga munosabati, shaxsiyatga bo'lgan qarashlari va ruhiy holatini namoyon etadi. Har bir ismning ortida insoniylik, madaniyat va tarix mujassam. Bu esa bizga nafaqat anime, balki butun yapon madaniyatini chuqurroq anglash imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YXATI

1. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Anime>
2. <https://www.bbc.com/news/business-14526451>
3. <https://gamerant.com/the-mythology-behind-spirited-away/>
4. https://ghibli.fandom.com/wiki/Spirited_Away
5. <https://www.championat.com/lifestyle/article-5068399-chtotakoe-ikigaj-kak-ego-najti-i-glavnye-principy-ikigaj.html>